

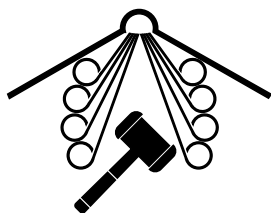
70 LAT

POWSZECHNEJ DEKLARACJI PRAW CZŁOWIEKA

Redakcja naukowa
Monika Florczak-Wątor
Michał Kowalski

70 LAT
POWSZECHNEJ DEKLARACJI
PRAW CZŁOWIEKA

PRAWO
KONSTYTUCJA
ARGUMENTACJA

SERIA POD REDAKCJĄ
TOMASZA GIZBERT-STUDNICKIEGO
I PIOTRA TULEI

70 LAT
POWSZECHNEJ DEKLARACJI
PRAW CZŁOWIEKA

redakcja naukowa
Monika Florczak-Wątor
Michał Kowalski

Kraków 2019

© Copyright by Individual Authors, 2019

Recenzja

dr hab. Michał Balcerzak, prof. UMK

Redakcja

Patrycjusz Pilawski

Projekt okładki

Marta Jaszcuk

Publikacja dofinansowana przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego

ISBN 978-83-8138-132-1 (druk)

ISBN 978-83-8138-195-6 (on-line, pdf)

KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel./faks: 12 431 27 43, 12 421 13 87

e-mail: akademicka@akademicka.pl

Księgarnia internetowa:

<https://akademicka.pl>

Spis treści

WSTĘP.....	7
CZĘŚĆ I	9
JERZY ZAJADŁO, <i>Uniwersalizm Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka: krótka historia pewnego trudnego kompromisu</i>	11
ROMAN WIERUSZEWSKI, <i>Współczesne znaczenie Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka w międzynarodowym systemie ochrony praw człowieka</i>	31
BRYGIDA KUŹNIAK, <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka jako akt prawny w obszarze prawa międzynarodowego</i>	41
CZĘŚĆ II	57
KRZYSZTOF DRZEWICKI, <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka – niespełniona nadzieja mniejszości narodowych</i>	59
MICHAŁ KOWALSKI, <i>Znaczenie art. 14 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka dla międzynarodowego prawa uchodźczego</i>	79
MAGDALENA ABU GHOLEH, <i>Prawo do kultury i jego współczesne zagrożenia</i>	91
KINGA DREWNIOWSKA, <i>Prawo do sądu jako prawo człowieka – rozważania na tle Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej</i>	107
MICHAŁ GÓRSKI, <i>Czy tylko narodzeni mają prawo do życia? Twórcy Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka a prawa nasciturusa</i>	121
PRZEMYSŁAW KOMOROWSKI, <i>Redakcja artykułu 18 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka i jej wpływ na kształt standardu wolności religijnej na przykładzie systemu Europejskiej Konwencji Praw Człowieka</i>	135

CZĘŚĆ III.....	155
IRENEUSZ C. KAMIŃSKI, <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka jako akt prawny w obszarze prawa krajowego – uwagi o różnych zobowiązaniach międzynarodowych państwa</i>	157
HANNA KNYSIAK-SUDYKA, <i>Wpływ Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka na wykładnię i stosowanie prawa przez organy administrujące i sądy administracyjne</i>	177
MAREK BIELSKI, <i>Wpływ Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka na wykładnię i stosowanie prawa przez sądy karne</i>	195
DOMINIKA KUŹNICKA-BŁASZKOWSKA, <i>Rekomendacje w zakresie prawa do prywatności wydane przez Komitet Praw Człowieka i ich realizacja w Polsce</i>	209
AUTORZY	225
SUMMARY	229
INDEKS OSOBOWY	231

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka ma znaczenie symboliczne. Po doświadczeniu podczas II wojny światowej „aktów barbarzyństwa, które wstrząsnęły sumieniem ludzkości”, społeczność międzynarodowa potrzebowała symbolu, który po pierwsze byłby wyrazem sprzeciwu wobec tak druzgocącego podeptania ludzkiej godności, a po drugie stanowiłby nośnik nadziei na przywrócenie „wiary w podstawowe prawa człowieka, godność i wartość jednostki oraz w równouprawnienie mężczyzn i kobiet”. Przyjęta 10 grudnia 1948 r. Deklaracja takim właśnie symbolem się stała. Niewątpliwie łatwiejsze, jeśli nie jedynie wówczas możliwe, było bowiem uchwalenie niewiążącej rezolucji Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych niż przyjęcie na siebie przez państwa realnych zobowiązań prawnych w zakresie ochrony praw człowieka. Być może właśnie ten szczególny moment w dziejach ludzkości w ogóle umożliwił przyjęcie aktu proklamującego katalog powszechnie obowiązujących praw przysługujących każdej jednostce. Było to wówczas możliwe także dlatego, że w mniemaniu wielu Deklaracja miała nie przekroczyć wspomnianego wymiaru symbolicznego. Tymczasem okazała się ona symbolem niezwykle mocno oddziałującym i inspirującym, który niewątpliwie dał początek wypracowaniu w kolejnych latach prawnie wiążących regulacji chroniących prawa człowieka w wymiarze krajowym i międzynarodowym. Dla regulacji tych Powszechna Deklaracja Praw Człowieka do dzisiaj pozostała istotnym punktem odniesienia.

Również współcześnie, po 70 latach od jej przyjęcia, Powszechna Deklaracja Praw Człowieka odgrywa rolę symbolu ochrony praw człowieka. Jest jednak charakterystyczne, że im bardziej próbuje się odejść od symbolicznej natury Deklaracji, tym bardziej wyraźny staje się jej niejednoznaczny charakter tak w wymiarze filozoficzno-aksjologicznym, jak i w ścisłe prawnym. Akt ten nadal inspiruje do stawiania szeregu pytań o prawną naturę współczesnych zobowiązań z zakresu praw człowieka, o ich genezę i aksjologiczne podstawy, wreszcie o aktualny kształt mechanizmów ochrony praw człowieka z jednej strony tak wyrafinowanych, a z drugiej ciągle tak bezradnych wobec naruszeń podstawowych praw człowieka we współczesnym świecie. Aktualność tych wyzwań powoduje, że kolejne rocznice przyjęcia Deklaracji stają się pretekstem do podejmowania ich na nowo w debacie naukowej.

Tak było również w przypadku zorganizowanej wspólnie przez Komisję Prawniczą Polskiej Akademii Umiejętności i Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego konferencji zatytułowanej *70 lat Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka*,

która odbyła się w Krakowie 12 października 2018 r. Przedstawione wystąpienia i żywa dyskusja w trakcie konferencji udowodniły, jak inspirującym punktem odniesienia wciąż pozostaje Deklaracja. Skłoniło to organizatorów do zaproszenia nie tylko referentów i uczestników krakowskiej konferencji, ale także szerszego grona prawników zainteresowanych prawnym wymiarem ochrony praw człowieka do podjęcia dalszej naukowej refleksji nad siedemdziesięcioletnią spuścizną Deklaracji u progu trzeciej dekady XXI wieku i nadania tym rozważaniom formy pisemnej. Niniejsza praca zbiorowa stanowi rezultat tego naukowego przedsięwzięcia.

Niniejszą pracę zbiorową proponujemy postrzegać w kontekście powyższych uwag. Tom ten stanowi zbiór współczesnej refleksji naukowej polskiego środowiska prawniczego zainspirowanej Powszechną Deklaracją Praw Człowieka i jej dziedzictwem. Rozważania podzielono na trzy części. Pierwsza ma charakter wstępny i zawiera teksty poświęcone aksjologicznemu i prawnemu charakterowi Deklaracji z dzisiejszej perspektywy. Część druga – z oczywistych względów nie roszcząc sobie pretensji do kompletności – zawiera opracowania podejmujące sześć kwestii szczegółowych osadzonych w katalogu praw i wolności zawartych w Deklaracji. Wszystkie one zostały rozważone w kontekście współczesnych wyzwań i pozwalają oddać dzisiejsze znaczenie i rolę Deklaracji w gąszczu międzynarodowoprawnych mechanizmów ochrony praw człowieka. Wreszcie trzecia część niniejszej pracy zawiera cztery teksty przedstawiające Deklarację w perspektywie prawa krajowego, w szczególności prawa polskiego.

*Monika Florczak-Wątor
Michał Kowalski*

70 Years of the Universal Declaration of Human Rights

The Universal Declaration of Human Rights has symbolic significance. After the experience of World War II with its „barbarous acts which have outraged the conscience of mankind”, the international community needed a symbol that firstly was an expression of opposition to such a devastating trampling of human dignity, and secondly it was an expression of hope for the restoration of „faith in fundamental human rights, in the dignity and worth of the human person and in the equal rights of men and women”. Adopted on December 10, 1948, the declaration has become such a symbol.

Today, 70 years after its adoption, the Universal Declaration of Human Rights is a symbol of the protection of human rights. It is, however, characteristic that the more attempts are made to depart from the symbolic nature of the Declaration, the clearer its ambiguous character becomes, both in the philosophical and axiological, as well as in the strictly legal dimension. This declaration still inspires asking a number of questions about the legal nature of contemporary human rights obligations, their genesis and axiological foundations, and finally, about the current shape of mechanisms for the protection of human rights which are on the one hand so sophisticated, and on the other – still so helpless against violations of fundamental human rights in modern world. The universality of these challenges makes the subsequent anniversaries of the adoption of the Declaration an opportunity for tackling these challenges again in academic debate.

This work consists of three parts. The first is of introductory character and contains texts devoted to the axiological and legal nature of the Declaration from today's perspective. The second part contains studies dealing with six specific issues embedded in the catalogue of rights and freedoms contained in the Declaration. All of them have been undertaken in the context of contemporary challenges and allow to present today's meaning and role of the Declaration in the jungle of international law mechanisms for the protection of human rights. Finally, the third part of this work contains four texts presenting the Declaration from the perspective of national law, in particular Polish law.

Publikację tę należy uznać za oryginalne i w pełni kompetentne opracowanie na temat filozoficznych, historycznych i prawnych aspektów Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka w 70. rocznicę jej uchwalenia przez Zgromadzenie Ogólne ONZ. Wykorzystanie tego jubileuszu dla zebrania i przedstawienia pogłębionych studiów nad Deklaracją należy ocenić ze wszech miar pozytywnie. Książka stanowi kontynuację zainteresowań polskiej doktryny prawa międzynarodowego (oraz innych dyscyplin) jednym z najważniejszych – a wręcz symbolicznym – dokumentem w rozwoju koncepcji uniwersalnych praw człowieka.

dr hab. Michał Balcerzak, prof. UMK

<https://akademicka.pl>

ISBN 978-83-8138-132-1

9 788381 381321